

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága a dr. Járai Gábor és Társa Ügyvédi Iroda (ügyintéző: dr. Kustos Petra ügyvéd) által képviselt I. rendű és dr. Sipos Ottó ügyvéd által képviselt II. rendű felpereseknek a dr. Juhász István ügyvéd (Juhász Társas Ügyvédi Iroda) által képviselt alperes ellen bérmegállapodás megsértéséből eredő igény iránt a Gyulai Munkaügyi Bíróságnál 2.M.577/2008. szám alatt megindított és másodfokon a Békés Megyei Bíróság 3.Mf.25.320/2009/2. számú jogerős ítéletével befejezett perében az említett számú másodfokú határozat ellen az alperes által előterjesztett felülvizsgálati kérelem folytán - a 2010. június 30. napján megtartott nyilvános tárgyalás alapján - meghozta a következő

í t é l e t e t :

A Legfelsőbb Bíróság a Békés Megyei Bíróság 3.Mf.25.320/2009/7. számú ítéletét hatályon kívül helyezi, a Gyulai Munkaügyi Bíróság 2.M.577/2008/10. számú ítéletét megváltoztatja és a felperesek keresetét elutasítja.

Kötelezi a felpereseket, hogy tizenöt nap alatt egyenként fizessenek meg az alperesnek 60.000 (hatvanezer) forint + 15.000 (tizenötezer) forint ÁFA együttes első-, másodfokú és felülvizsgálati eljárási költséget.

Az első-, másodfokú és a felülvizsgálati eljárás illetékét az állam viseli.

I n d o k o l á s

A felperesek keresetükben a 2006. évi alágazati kollektív szerződésbe foglalt bérmegállapodásra hivatkozva arra kérték kötelezni az alperes munkáltatót, hogy 2006. január 1-től kezdődően havi 1,7 %-os átlagos keresetfejlesztést hajtson végre.

A Gyulai Munkaügyi Bíróság 2.M.577/2008/10. számú ítéletével kötelezte az alperest, hogy 2006. január 1-től "havi 1,7 %-os átlagos" keresetfejlesztést hajtson végre hatvan napon belül.

A tényállás szerint a közúti közlekedési alágazat kollektív szerződése megkötésére a felperesek, mint munkavállalói érdekképviselői szervek és 24 személyi fuvarozó V. társaság - köztük az alperes - nevében a Közúti Közlekedési Vállalkozás Szövetsége, mint munkavállalói érdekképviselői szervezet volt jogosult. Az alágazati kollektív szerződés 1. számú mellékletét képezte a szerződő felek mindenkori éves bérmegállapodása, melyet 2006. évre vonatkozóan 2005. október 25-én írtak alá. Ennek 3. pontja arról rendelkezett, hogy "2006.évben a keresetfejlesztés mértéke az átlagos helyközi tarifaemelés mértékével egyező. Átlagos helyközi tarifaemelés mértékét egyrészt a 2005. október 15-től már hatályos tarifaemelési mérték áthúzódó hatása, másrészt a 2006. évben végrehajtott további tarifaemelés mértékének súlyozott havi átlaga együttesen adja. Amennyiben az OÉT keresetnövelési ajánlata ennél nagyobb, annak megfelelő keresetfejlesztést kell végrehajtani." A megállapodás 6/a. pontja szerint "a Társaságnak az alágazati megállapodás, mint kötelező minimum alkalmazása mellett lehetősége van arra, hogy helyi bérmegállapodásokban ennél magasabb mértékű jövedelemfejlesztésben állapodjanak meg."

A felperesek perbeli álláspontja szerint e megállapodás alapján 2006. évben mindösszesen 6,7 %-os munkahelyi keresetfejlesztést kellett volna végrehajtani, azért, mert a 82/2005.(X.1.) GKM rendelet alapján 2005. október 15-től hatályos tarifaemelési mérték áthúzódó hatása 4 %, míg a 2006. szeptember 1-től végrehajtott 8,1 %-os átlagos helyközi tarifaemelés 2006. január 1-től számított súlyozott havi átlaga 2,7 % volt. Minthogy az alperesi társaságnál 2006. évre megkötött helyi bérmegállapodás alapján 2006. január 1-től 5 %-os (éves) bérfejlesztés valósult meg, a felperesek további "havi" 1,7 %-os keresetfejlesztés iránti marasztalási keresetet terjesztettek elő (jóllehet a keresetüket éves bérmegállapodásban foglaltakra alapították).

A perbeli vita tárgyát az képezte, hogy a 2006. évi bérmegállapodás alapján a keresetfejlesztés mértékét illetően miként kell figyelembe venni, hogy a 60/2006.(VIII.22.) GKM rendelet 2006. szeptember 1-től ugyan 8,1 %-os átlagos helyközi tarifaemelést írt elő (melynek 2006. január 1-től számított súlyozott havi átlaga nem vitatottan 2,7 % volt), de ez a tarifaemelés az alperesnél bérfejlesztésre alapot adó nettó árbevétel - felperesek által sem vitatottan - nem eredményezett, mert csak az árkiegészítés-változás és ÁFA mérték emelés miatti bevételkiesés kompenzálására nyújtott fedezetet.

A munkaügyi bíróság jogi álláspontja szerint a 2005. október 25-én aláírt bérmegállapodás nyelvtani értelmezése egyértelműen a felperesek érvelését támasztja alá. Kétségtelen, hogy a 2006. szeptember 1-től megvalósult tarifaemelés alapját az ÁFA kulcs 15 %-ról 20 %-ra emelése képezte, ugyanakkor a tarifaemelés ténye nem kérdőjelezhető meg, és a 2006. évi bérmegállapodás szerint a keresetfejlesztést a helyközi tarifaemelés mértékéhez kötötték. A bérmegállapodásnak nem volt olyan kitétele, mely szerint a keresetfejlesztés mértékének alapja csak olyan helyközi tarifaemelés lehet, amely a társaságoknál - így az alperesi társaságnál is - tényleges árbevétel növekedést eredményez. A munkaügyi bíróság a szerződő felek szerződéses akaratát is vizsgálva azonos jogkövetkeztetésre jutott. Osztotta a felperesek érvelését, mely szerint nem vehető figyelembe az a körülmény, hogy a munkáltató érdekképviselőt a 2006. évi tarifaemelésre a megállapodás megkötésekor nem számított, és nem vehető figyelembe az sem, hogy az árkiegészítés szabályai és az ÁFA kulcs a bérmegállapodás megkötését követően megváltoztak.

A munkaügyi bíróság szerint az eljárás során az alperes nem bizonyította, hogy a 2006. évi bérfejlesztést nettó bevétel növekedést eredményező tarifaemeléshez kötötték, ezért az alperest a felperesek keresete szerint marasztalta.

Az alperes fellebbezése folytán eljáró Békés Megyei Bíróság 3.Mf.25.320/2009/7. számú ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.

A másodfokú bíróság a felperesek keresetösségi jogát vizsgálva megállapította, hogy az I. rendű felperes munkavállalói érdekképviselői szervként az alágazati kollektív szerződés megkötésében már 1992-ben részt vett, míg a 2005. évi módosítás során a munkavállalói oldalon a II. rendű felperes is szerződő fél volt. Az Mt. 199. § (1) bekezdésében foglaltakra és arra is figyelemmel, ahogy az Alapszabály szerint a kollektív szerződés megsértésével kapcsolatos igények érvényesítése nem tartozik a helyi alapszervezet kizárólagos hatáskörébe, a másodfokú bíróság jogi álláspontja szerint a kollektív szerződést kötő felperesek a kollektív szerződés megsértésével kapcsolatos igények érvényesítése során eljárhattak.

A másodfokú bíróság a 2006. évre szóló bérmegállapodást a munkaügyi bírósággal azonosan értelmezve egyetértett azzal, hogy az alperesi társaság a bérmegállapodásban foglaltakat nem hajtotta maradéktalanul végre, ezért további 1,7 %-os keresetfejlesztés végrehajtására köteles.

A jogerős ítélet ellen az alperes nyújtott be felülvizsgálati kérelmet, melyben annak hatályon kívül helyezését és a felperesek keresetének elutasítását kérte.

Az alperes a Pp. 48. § (1) bekezdése és 50. § (1) bekezdésének megsértését állítva elsődlegesen arra hivatkozott, hogy a felperesek nem rendelkeztek perbeli legitimációval. E körben azzal érvelt, hogy az Mt. 199. § (1) bekezdése szerinti kollektív szerződésből származó igény érvényesítése iránt az alperesnél működő szakszervezeti alapszervezetnek van önálló perindítási joga, ezért az I. rendű felperesnek mint országos szakszervezetnek az alperes szerint keresetőségi joga nem volt. A II. rendű felperes ágazati munkástanácsok szövetségeként pedig azért nem nyújthatott be vele szemben keresetet, mert az alperesnél munkástanácshoz tartozó szakszervezeti szerv nem működik.

Az alperes másodlagosan a Pp. 206. §-a és 221. §-a megsértését sérelmezte. Álláspontja szerint helytelen az a ténymegállapítás, mely szerint a béremelés feltételül szabott tarifaemelés ténye önmagában jogalapot teremtett további keresetfejlesztés követelésére. Az eljáró bíróságok levont jogkövetkeztetését azért támadta, mert az alperesi gazdasági társaság 2005. évben a megállapodás megkötésekor teljesen más gazdasági környezetben (eltérő árkiegészítési rendszerben) tevékenykedett, továbbá a tarifaemelés százalékos mértékét azért sem lehet a bérfejlesztés százalékos mértékéhez viszonyítani, mert a tarifaemelés százaléka a nettó árbevétel növekedésének mértékét határozza meg, míg a bérfejlesztés mértéke a korábbi bérszínvonalhoz mért növekedést jelzi. Ezért az alperesi érvelés szerint a jogvita elbírálásánál nem a tarifaemelés tényéből, hanem abból kell kiindulni, hogy az alágazati kollektív szerződés módosítása során mi volt a felek szerződéses akarata. A 2006. évre vonatkozó bérmegállapodás megkötésének időpontjában ugyanis már ismert volt a 82/2005.(X.1.) GKM rendelet, amely 2005. október 15-től helyközi tarifaemelést írt elő, de az teljesen bizonytalan volt, hogy 2006. évben sor fog-e kerülni tarifaemelésre, és ha igen, milyen mértékben. A 2006. évi tarifaemelés pedig nem volt szokványos, mert az ÁFA kulcs megváltozását kellett követnie a tarifáknak annak érdekében, hogy a plusz terheket ne a Volán társaságok viseljék, ezért a 60/2006.(VIII.22.) GKM rendeletben szabályozott helyközi tarifaemelés lényegében az ÁFA emelést hárította az utazókra. Ennek azonban nettó árbevétel növelő hatása az alperesnél nem volt. A 2006. évihez hasonló tarifaemelésre korábban nem volt példa, ezért a bérmegállapodást megkötő felekben fel sem merült annak külön írásban való kikötése, hogy nettó árbevétel eredményező tarifaemeléshez kötik a keresetfejlesztést.

A további felülvizsgálati érvelés szerint az eljáró bíróságok érdemi döntésük meghozatalakor figyelmen kívül hagyták a Ptk. 207.

§ (1) bekezdésében foglaltakat, mert a szavak jelentésének (a tarifaemelésnek) csak a nyilatkozók akaratának összes körülményét értékelve tulajdoníthattak volna jelentőséget. Önmagában a szavak általánosan elfogadott jelentése adott esetben pedig nem tükrözte a felek tényleges szándékát, amely az alperes szerint értékelés nélkül maradt, ezért a jogerős ítélet jogszabálysértő.

Az I. rendű felperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályában való fenntartását kérte. A II. rendű felperes felülvizsgálati ellenkérelmet nem terjesztett elő.

A felülvizsgálati kérelem a következők szerint alapos.

I.

A Pp. 48. §-a értelmében a perben fél az lehet (perbeli jogképesség), akit a polgári jog szabályai szerint jogok illelhetnek és kötelezettségek terhelhetnek. A Pp. 49. § (1) bekezdése pedig úgy rendelkezik, hogy a perben, mint fél személyesen, vagy meghatalmazott útján az járhat el, akinek a polgári jog szabályai szerint teljes cselekvőképessége van, illetőleg, aki a per tárgyáról a polgári jog szabályai szerint érvényesen rendelkezhet (perbeli cselekvőképesség). A Pp. 48. §-ában és 49. §-ában szabályozott perbeli jogképesség, valamint perbeli cselekvőképesség nem azonos a perindítási jogosultsággal, a keresetőségi joggal (EBH 1227.I.).

Az adott munkaügyi perben a felperesek perbeli jogképessége tény, hiszen nem volt vitatott, hogy jogi személyek, ennek hiánya esetén pedig a Pp. 351. §-a teremtetten volna meg a perbeli legitimációjukat. Ebből következően a felülvizsgálati kérelem a Pp. 48. § (1) bekezdésének és a Pp. 50. § (1) bekezdésének megsértésére tévesen hivatkozott.

A keresetőségi jog a fél és a per tárgya közötti anyagi jogi kapcsolatra vonatkozik, vagyis azt jelenti, hogy a felpereseket megilleti-e és éppen a felpereseket illeti-e a keresettel érvényesített jog az alperessel szemben. A keresetőségi jog a perbeli esetben tehát nem eljárásjogi, hanem anyagi jogi kérdés volt.

A felperesek a keresetükben az általuk megkötött alágazati kollektív szerződésből származó igényt érvényesítették. E kereset alapján a felperesek keresetőségi joga fennállását az Mt. 199. § (1) bekezdéséből kiindulva kellett megítélni. A Munka Törvénykönyve ezen rendelkezése szabályozza ugyanis az igényérvényesítés anyagi jogi lehetőségét, az igény munkaügyi bíróság előtti érvényesíthetőségét. E szerint: a munkavállaló munkaviszonyból származó igényének érvényesítése, valamint a szakszervezet, illetve

az üzemi tanács (üzemi megbízott) e törvényből, illetőleg kollektív szerződésből vagy üzemi megállapodásból származó igényének érvényesítése érdekében e törvény rendelkezései szerint munkajogi jogvitát kezdeményezhet.

Az előbbiekből következően a szakszervezet I. rendű felperes jogosult volt kollektív szerződésből származó igénye érvényesítésére. Nem vitatható továbbá, hogy a szerződő félnek, így az I. rendű és a II. rendű felperesnek is anyagi jogi jogosultsága van, hogy az általuk megkötött szerződéssel összefüggésben keresetet terjesszenek elő, hiszen ez esetben meg kell állapítani azt a közvetlen jogot vagy jogos érdeket, illetve érintettséget, amely a keresetőségi jogukat megalapozza. Ezért az I. rendű felperes keresetőségi jogát a perbeli esetben nem érintette az alapszabálya és a szervezeti és működési szabályzata szerinti azon rendelkezések, melyek szerint az alapszervezetek jogosultak az Mt.-ben biztosított szakszervezeti jogok gyakorlására, az I. rendű felperes szintű érdekképviseleti eljárások kezdeményezésére, a tagság érdekének képviselésére. Ezek a rendelkezések ugyanis az alapszervezetek perbeli legitimációját teremtik meg, de egyszersmind nem zárják ki az alágazati kollektív szerződés megkötésére jogosult keresetőségi jogát abban az esetben, amikor a per tárgya épp az alágazati kollektív szerződésbe foglalt 2006. évi bérmegállapodás végrehajtása.

II.

Ténykérdés, hogy a perbeli megállapodás a 2006. évre vonatkozó keresetfejlesztési elvekről és mértékről szól, a %-os mérték konkrét meghatározása nélkül. Minthogy a megállapodás értelmezését illetően volt a szerződő felek között vita, a Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint a felperesek megalapozottan nem kérhették - a jogviszony természeténél fogva - az egyes munkáltatók marasztalását (hiszen keresetük szerinti döntés végrehajthatatlan). A megállapodás szerinti keresetfejlesztés éves mértékének megállapítása lehetett volna csupán a per tárgya.

Ettől függetlenül a Legfelsőbb Bíróság érdemben sem értett egyet az eljárt bíróságok által levont jogkövetkeztetéssel.

A felek szerződéses akaratának vizsgálatára munkaügyi perben is a Ptk. 207. §-ában foglaltakat kell alkalmazni (EBH 258.). E szerint a szerződési nyilatkozatot vita esetén úgy kell értelmezni, ahogyan azt a másik félnek a nyilatkozó feltehető akaratára és az eset összes körülményeire tekintettel a szavak általánosan elfogadott jelentése szerint érteni kellett.

Az iratokból megállapíthatóan korábban az éves bérfejlesztés mértékét soha nem kötötték a tarifaemelések mértékéhez. A 2005. évi

tárgyalások során éppen a munkáltatói szövetség képviselői hangsúlyozták azt, hogy a béremelésnek csak bevétel növekedés lehet az alapja; a munkáltatói ajánlat a keresetfejlesztés mértékére 3,96 % volt, ezen felül az OÉT ajánlás (4-5 %) bevétele, illetve „a társaságok nettó árbevétele” merült fel (2005. szeptember 27-ei emlékeztető). A 2006. évre szóló bérmegállapodás aláírására azt követően került sor, amikor a 2005. október 15-től hatályos tarifaemelés már ismertté vált. A munkáltatói érdekképviselő kezdeményezte az éves bérfejlesztés mértékének a tarifaemelés mértékéhez való kötését. Az ekkori információk szerint 2006. évben tarifaemelésre nem számíthattak (H. Sz. tanúvallomása 7. sorszámú jegyzőkönyv 2. oldal). A megállapodás aláírásakor egyébként fel sem merült, hogy tarifaemelés bevétel növekedést nem eredményezhet. A felek szerződéskötési szándéka megállapíthatóan tehát arra irányult, hogy amennyiben a 2005. évi ismerthez képest 2006. évben esetleg további tarifaemelés lesz, akkor a többletbevételből a tarifaemelés mértékének súlyozott havi átlagával sor kerül további bérfejlesztésre 2006. január 1-re visszamenőleg.

Ennek a bizonyított szándéknak a figyelembevételével kell értékelni a 2006. szeptember 1-től végrehajtott - tartalmában a korábbiaktól lényegesen eltérő - tarifaemelést. Nem vitásan ekkor a helyközi autóbusz-közlekedés díjai 8,1 %-kal emelkedtek, ami a GKM rendelettel elrendelt emelés volt, és kompenzálni volt hivatott a közlekedési szolgáltatóknak a 15 %-os ÁFA kulcs emelkedéséből adódó valamennyi terhét, így az utas által fizetett menetdíj és az állam által fizetett fogyasztói árkiegészítés ÁFA-tartalom változását. Az emeléssel az alperes nettó díjbevétele változatlan maradt. Megállapíthatóan tehát 2006. évben az utasok szempontjából valóban tarifaemelés történt, de az alperes munkáltató szempontjából ugyanakkor - az ÁFA kulcs emelése folytán - bérfejlesztésre alapot nem adó tarifynövekedés volt.

Az eljáró bíróságok - az előbbieken kifejtettekre tekintettel - a Pp. 206. § (1) bekezdésébe ütközően kirívóan okszerűtlenül értékelték a perbeli bizonyítékokat, amikor pusztán az alapján, hogy a 2006. évi bérmegállapodás a keresetfejlesztés mértékét kifejezetten nem tényleges bevétel növekedést eredményező tarifaemeléshez kötötte, a 2006. évi keresetfejlesztés mértékét kizárólag a tarifaemelés ténye alapján ítélték meg. A szerződést kötő felek megfogalmazott szerződési nyilatkozata azért nem tükrözhetette a bizonyíthatóan feltárható akaratukat, mert nem is számoltak annak lehetőségével, hogy tarifaemelés bevétel növekedést nem eredményezhet. Ezt a körülményt azonban valamennyi perbeli bizonyíték egybevetése és értékelése alapján - figyelemmel az Mt. 3. § (1) bekezdésében megfogalmazott alapelvekre is - nem lehet az alperes terhére értékelni.

Mindezekre tekintettel a Legfelsőbb Bíróság a jogerős ítéletet a Pp. 275. § (4) bekezdése alapján hatályon kívül helyezte, a munkaügyi bíróság ítéletét megváltoztatta és a felperesek keresetét elutasította.

A perveztes felpereseket kötelezte a Pp. 78. § (1) bekezdésének alkalmazásával az alperes együttes első-, másodfokú és felülvizsgálati eljárási költsége megfizetésére, míg az első-, másodfokú és a felülvizsgálati eljárás illetékét a 6/1986.(VI.26.) IM rendelet 14. §-a értelmében az állam viseli.

Budapest, 2010. június 30.

Dr. Tálné dr. Molnár Erika a tanács elnöke, Dr. Stark Marianna s.k. előadó bíró, Dr. Földényi Gyuláné s.k. bíró

A kiadmány hiteléül:

bíróági tisztviselő